

Obušky a ranami pěstí skončil i třetí „Den krabic“ 22. dubna 1982, zatímco první dva ročníky se uskutečnily v dubnu a květnu 1981 bez větších problémů. Jarního happeningu pražské mládeže se zúčastnilo na 50 mladých lidí s papírovými krabicemi, kteří se shromáždili odpoledne na Anenském náměstí. Poté se odebrali do Stříbrné uličky, široké pouze dva a půl metru, kde na jejím konci postavili zeď z krabic, což vzbudilo nelibost příslušníků a asi vyvolalo následný zákrok z obav z politické demonstrace, jelikož mladí si neuvědomili, že na 22. dubna připadalo výročí narození Vladimíra Iljiče Lenina.⁵²³

Režimu vadil dokonce i sport, pokud jej provozovali „nesprávní“ lidé, v tomto případě „vlasatci“. Populární fotbalové zápasy mániček⁵²⁴ probíhaly po celou dobu normalizace a byly pravidelně rozháněny Bezpečností.

Absurdita mnohých zásahů nebyla zdaleka omezena na počátek osmdesátých let, stejně tak se neomezovala na výhradně „vlasaté“ kulturní/sportovní aktivity. Směsice absurdity a brutality se naplno projevily 9. listopadu 1986, kdy se represivní moc nezastavila ani před svatebním veselím.

Toho dne proběhla ve vesnici Obědné (součást obce Libina) svatba „vlasatce“ Romana Moravce, ukončená zásahem pořádkové jednotky Okresní správy Veřejné bezpečnosti Šumperk a zadržením 33 svatebních hostů. Zástupným důvodem zákroku se stalo shromáždění

⁵²³ Tamtéž, s. 55–59, s. 63–65.

⁵²⁴ Fotbal se stal lakmusovým papírkem, pomocí něhož máničky testovaly situaci. Například po Rudolfovu (květen 1974) uspořádaly v Černolicích fotbalový turnaj, aby zjistily reakci Bezpečnosti na větší sešlost „vlasatců“.

většího množství „vlasatců“ v tamním kulturním domě.⁵²⁵
 Nic víc, nic míň. Nikoho nezajímalo, že se jednalo o sva-
 tební hostinu.⁵²⁶

Antonín Mikšík, účastník svatby, s odstupem času vzpomíná: *Průběh akce byl naprosto v pohodě, bez nějakých větších problémů. Policejní zásah samozřejmě naprosto nesmyslný, odhaduji tak kolem půlnoci. Klasický vesnický kultu-
 rák byl obklíčen fízly a milicionáři, nějaké antony a policejní autobus, dovnitř vtrhli policajti s obušky a se psy bez náhubků.*

*Na pódiu zrovna hráli Hally Belly a zpívali „Už je tady zase, to fialový prase, už je tady zas, ten fialovej ďas“ [...] Bra-
 li to důkladně, jednoho po druhém. Nějakej fízl viděl, že mám u sebe foťák, tak chtěl, ať vytáhnu film a odevzdám mu ho. Otevřel jsem foťák a film vytáhl, tím pádem osvětlil, takže rána obuškem a za rameno mě táhl k autobusu. [...]*

Viděl jsem, že mají problémy s dalšími lidmi, a prolezl jsem dírou v plotě a šel přes pole na nádraží. Tam čekalo spoustu lidí na vlak a za chvíli znovu přijeli policajti se psy. S kamarádem „Želvou“, co hrál s kapelou Povinná slepota, jsme zdrhnuli přes louku do lesa. Želva na zádech táhl barytonsaxofon, ale nemohl se s ním moc pohybovat, a tak ho strčil do nějakého křoví. Viděli jsme, že za námi utíkají přes louku se psy. Bylo to jak z nějakého blbého ruského filmu. Vzali jsme to lesem přes kaluže, aby psi ztratili stopu. [...]

⁵²⁵ Na svatbě hrál Roman Řeřicha, uničovský Kilashica band, přerovská Stará dobrá ruční práce, olomoucká Elektrická svině, kapela Zlínská dlažba, Duševní otrěs z Rožnova a havířovské Absolutní bezedno i pražští Hally Belly. Přípis Antonína Mikšíka ze dne 21. 5. 2020.

⁵²⁶ ABS, přírůstek fondu Okresní správa SNB Šumperk, přírůstkové číslo 3285–3305/99, balík číslo 137, zde Protokol událostí OO – VB Libina r. 1986–1988.

*Nedostali nás, ale ten barytonsaxofon nejspíš objevili a zabavili, protože jsme ho tam druhý den nenašli.*⁵²⁷

Absurdistán první poloviny osmdesátých let byl svědkem hromadného násilí vůči stovkám mladých lidí, přičemž jeden z nejbrutálnějších zákroků nastal rok po neškodné recesi krabic.

SLZNÉ GRANÁTY A „VLASATCI“ Z NDR

Největší zásah vůči vlasaté mládeži se odehrál 11. června 1983 v krásném prostředí brněnského parku, v Písárkách. Do lidového povědomí se zapsal jako „žabčický masakr“. Mladí lidé doplatili na několik předchozích událostí, které se toho dne střetly v jednom bodě.

Tou první, celostátní, vpravdě však mezinárodní, se stala hromadná bitka mezi „vlasatci“ z Německé demokratické republiky a příslušníky Veřejné bezpečnosti v srpnu 1981 během mistrovství světa silničních motocyklů na brněnském okruhu.

Druhou, regionální, festival amatérské rockové hudby v Žabčicích, proběhnuvší 19. června 1982 sice bez sebe-menších problémů, ale tím, že se konal, se již natrvalo dostal do zorného pole Státní bezpečnosti.

Třetí, opětovně celostátní, byla skutečnost, že v létě 1983, kdy se měl uskutečnit druhý ročník rockového festivalu, běžela již naplno kampaň vůči nové vlně a punku: *Buržoazní manipulátoři s myšlením, ideologové a diverzní centrály si rychle uvědomili, že rocková hudba – dostane-li „správný“ obsah (tzn. takový, který mládež odvádí od politiky, od třídního boje, od každodenních problémů) – se může*

⁵²⁷ Přípis Antonína Mikšíka ze dne 21. 5. 2020.

stát drogou, která má koneckonců stejný účinek jako drogy skutečné. Vede mládež k pasivitě, k útěku od reality do říše snových představ, vytváří bezvýchodné postoje. [...]

Z rockové hudby se stal velký byznys a také prostředek ideové a kulturní diverze nejen vůči mládeži vlastních zemí, ale i vůči mladým lidem v socialistických státech. [...] Není náhodou, že tzv. punk rock i „nová“ vlna rocku byly a jsou prostřednictvím západních rozhlasových stanic i jinými cestami (např. pašováním gramofonových desek či magnetofonových kazet) šířeny i do naší republiky.⁵²⁸

Dále je nutné připomenout, že díky represím se hudební aktivity pozvolna přesouvaly z Čech právě na Moravu. Například kapela Psí vojáci začala po zákazech v Praze koncertovat zejména v moravských městech (jejich „manažerem“ se stal Petr Kadlec).

Na vzestup „druhé“ kultury reagoval náčelník Krajské správy SNB Brno podplukovník RSDr. Stanislav Nezval vydáním pokynu, jímž nařizoval provedení urychleného rozboru situace na úseku „volné“ mládeže, a to do konce března 1982.⁵²⁹

Události z léta 1981 ovlivnily bezpečnostní opatření vůči „hippies“ každý následující ročník mistrovství světa motocyklů (automobilů) v Brně.

Pro návštěvníky Velké ceny bylo zřízeno, v bezprostřední blízkosti trati, pět kempů, v nichž bylo ubytováno 40 tisíc občanů Německé demokratické republiky (mimo ně dalších 20 tisíc). Do jejich prostoru byly pravidelně vysílány hlídky Veřejné bezpečnosti, aby dbaly na pořádek a zamezovaly nedovolenému stanování mimo tábor.

⁵²⁸ KRÝZL, Jan: *Nová vlna se starým obsahem*, *Tribuna*, 23. 3. 1983.

⁵²⁹ ABS, přírůstek fondu Okresní správa SNB Břeclav, zde Pokyn k dohledu nad skupinami závadové mládeže ze dne 23. 3. 1982.

Kemp Myslivna, vzhledem ke svému nejvýhodnějšímu postavení nedaleko trati, byl plně obsazen již 27. srpna 1981, přičemž jeho osazenstvo tvořilo takřka 10 tisíc východních Němců. Téhož dne bylo na jednání ředitelství Velké ceny rozhodnuto o jeho uzavření dalším návštěvníkům. Zároveň odbor obchodu národního výboru oznámil razantní navýšení ceny kelímkového piva z 1,80 Kčs na 4 Kčs (lahvová desítka za 5 Kčs), třebaže náčelník pořádkové služby nadporučík Jiří Antoš měl upozornit na očekávanou nespokojenost,⁵³⁰ případně výtržnictví návštěvníků motoristické akce, včetně možnosti zakoupení piva ve městě a neoprávněné obohacení zaměstnanců národního podniku Restaurace a jídelny (RaJ).⁵³¹

Polovinu kempu Myslivny tvořil zalesněný prostor, druhá část byla travnatá. Jednalo se o oplocené ležení, k němuž vedla přístupová cesta po komunikaci spojující trať Velké ceny a městské části Kohoutovice, která, stejně jako Pisárky, náležela (do roku 1990) do městského obvodu Brno I. Až do večerních hodin 28. srpna nedošlo během závodů k vážnějšímu narušení veřejného pořádku.⁵³² Vše se změnilo po 22.00 hod.

⁵³⁰ K dispozici je pouze svědectví jedné strany, příslušníků Veřejné bezpečnosti. Nelze vyloučit, že si ex post dělali alibi, že již předem upozorňovali na vznik rizikové situace. ABS, přírůstek fondu Krajská správa SNB Brno, č. j. KS – 0382/OV – 81, číslo přírůstku 1550, balík číslo 17, zde Informace o průběhu a bezpečnostním zajištění Velké ceny ČSSR, pořádané v Brně ve dnech 28.–30. 8. 1981, ze dne 4. 9. 1981.

⁵³¹ Česká obchodní inspekce, prostřednictvím brněnského velitelství Veřejné bezpečnosti, na druhý den odpoledne nařídila zrušit zdražení, čímž se ale prodávající ne vždy řídili.

⁵³² ABS, přírůstek fondu Krajská správa SNB Brno, č. j. KS – 0382/OV – 81, číslo přírůstku 1550, balík číslo 17, zde Informace o průběhu a bezpečnostním zajištění Velké ceny ČSSR, pořádané v Brně ve dnech 28.–30. 8. 1981, ze dne 4. 9. 1981.

Při popisu následujících událostí jsme odkázáni na materiály z provenience Bezpečnosti. Jelikož víme, jakým způsobem represivní složky, včetně prokuratury, popsaly „výtržnosti“ během 60. a 70. let (The Manfred Mann, Rudolfov, Kdyně), je nasnadě, že zcela jistě nepodaly skutečný důvod nepokojů, stejně jako jejich průběh.

Krátce po 22.00 hod. měla být tříčlenná hlídka napadena v parku oddechu a kultury (v prostoru Myslivny) východoněmeckým davem, čítajícím na 200 osob. Nevíme ale, z jakého důvodu k útoku vůbec došlo, respektive co se stalo jeho roznětkou.

Materiál Bezpečnosti, pořízený pár dní poté,⁵³³ o klíčovém okamžiku mlčí,⁵³⁴ zato barvitě popisuje, jak se na příslušníky snesla sprška kamenů a prázdných lahví. Nelze vyloučit, že si příslušníci „otevřeli ústa“ na vlasaté mladíky z NDR (zajisté posilněné českým pivem a pocitem falešného bezpečí cizího prostředí), načež následovala ostrá výměna názorů, včetně použití „mírnějších“ prostředků, aniž si muži zákona uvědomili, že se nacházejí

⁵³³ Je datována k 4. 9. 1981, přičemž její vytvoření zajisté zabralo minimálně den dva.

⁵³⁴ Zpráva o průběhu nepokojů, sepsaná s více jak měsíční prodlevou, 1. října 1981, je plná nepřesností a očividně odráží průběh trestního řízení ze zadržnými východoněmeckými mladíky. Podle ní docházelo k výtržnostem již od 18.00 hod., kdy podnapilí turisté z NDR vyvolávali konflikty, uráželi příslušníky Veřejné bezpečnosti a strkali do nich, ti si však zachovali chladnou hlavu a nenechali se vyprovokovat (!). Situace gradovala okolo 22.00 hod., kdy měli „výtržníci“ zapálit balíky slámy v blízkosti u hlavní trati. Poté, co se nikoliv tříčlenná, ale patnáctičlenná hlídka dostavila na místo, byla napadena. ABS, přírůstek fondu Krajská správa SNB Brno, č. j. KS – 0382–1/OV – 81, číslo přírůstku 1550, balík číslo 17, zde Zpráva o bezpečnostním opatření v průběhu Velké ceny Československa ve dnech 28.–30. 8. 1981 ze dne 1. 10. 1981.

uprostřed „nepřátelského“ území. Následná reakce „vlastých“ soukmenovců tomu odpovídala.

Velitel úseku podporučík Jedlička žádal o okamžité vyslání zálohy, jelikož útoky nepřestávaly, ale docházelo k dalšímu srocování davu. Na místo bylo vysláno sedm vozů s 21 příslušníky, zatímco 10 příslušníků zálohy s psovodem směřovalo ke stánkům v kempu pod velením nadporučíka Jiřího Antoše.

V té době bylo 15 posluchačů Praporčické školy i s velitelem úseku obklíčeno asi 200 „výtržníky“ v prostoru prodejních stánků a oplocení, házejících po nich kameny a lahve. Počet „buřičů“ stále narůstal. Posléze vytvořili zátaras z odpadkových nádob přes vozovku, který zapálili. Poté zbourali provizorní stánek RaJ a začali zpívat „nacistické“ písně (západoněmeckou hymnu).

Zmínky o nacismu prostupují celým případem a nejsou ničím výjimečným, podobně se vyskytovaly již v souvislosti s Rudolfovem, kde se měli účastníci koncertu vítat (nevíme, z jakého důvodu, ani proč by tak činili) nacistickým pozdravem. Zde však pravděpodobně nacisty zastoupila západoněmecká hymna a vlajka, jelikož víme, že jeden z mládenců vylezl na prodejní stánek a mával nad hlavou vlajkou Spolkové republiky Německo. Ostatní skandovali „pobuřující“ výroky: žádnou rudou, jen německou vlajku.

Ve 22.25 hod. byla směrem k nespokojencům třikrát zopakována výzva, aby se rozešli, jinak bude použito „mírnějších“ prostředků. Po výzvě ale následovalo ještě větší rozvášnění davu, zasypávajícího služební vozy kameny a vším, co bylo právě po ruce. Na místo vyrazila tři vodní děla s posádkou a výjezdová skupina k provedení dokumentace.